

1. Vznik, vývoj a formy obchodu. Význam obchodu pre rozvoj hospodárstva štátu. Funkcie zahraničného obchodu pri hospodárskom rozvoji štátu, komoditná a teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu SR.

Rozširovanie a prehľbovanie del'by práce úzko súvisí so vznikom a vývojom obchodu.

Obchod = činnosť, t.j. výmenu niečoho za niečo

= výmena produktov (statkov, výrobkov, tovaru a služieb) formou kúpy a predaja

= špecifická ek. činnosť alebo fáza reprodukčného procesu, ktorá spája výrobu so spotrebou

Vznik obchodu súvisí so vznikom tovarovej výroby. Obchod ako taký vznikol až vtedy, keď ľudia dokázali viac vyrobiť, ako spotrebovali, teda dochádzalo k výmene produktov.

Na začiatku sa výmena uskutočnila formou naturálnej výmeny, tovar za tovar. Naturálna výmena tovaru sa uplatňovala v podmienkach jednoduchkej tovarovej výmeny.

Rozširovanie výroby a prehľbovanie del'by práce vyvolali vznik peňazí aj peňažnú výmenu tovaru.

Peňažná výmena tovaru je spojená s rozvinutou tovarovou výmenou. Pri tejto výmene dochádza k zmene foriem hodnoty, a to tovarovej na peňažnú.

Pri tejto výmene vzniká nepretržitá reťaz dvoch aktivít – predaja a kúpy. Proces výmeny tovaru za peniaze a opačne sa uskutočňuje na trhu.

Pri existencii trhu výrobcovia vyrábajú pre neznámeho spotrebiteľa, prinášajú svoje výrobky na trh a ponúkajú spotrebiteľom.

Na druhej strane spotrebiteľia prichádzajú na trh so svojimi požiadavkami na rozličné druhy tovaru.

Hl. funkciou obchodného podniku je prekonávať ťažkosti medzi výrobou a spotrebou.

Obchod ako taký prešiel zložitým vývojom, až nadobudol dnešnú formu.

Štatistika v súčasnosti člení obchod na 2 hl. kategórie: maloobchod a veľkoobchod

Maloobchod = súhrn všetkých činností, ktoré súvisia s bezprostredným predajom výrobkov alebo služieb konečným spotrebiteľom na ich osobné, nie podnikateľské použitie. Maloobchodné transakcie sa uskutočňujú v maloobchodných predajniach = organizačná jednotka, v ktorej sa uskutočňuje predaj T obyvateľstvu.

Maloobchodná činnosť sa môže uskutočniť aj mimo maloobchodnej predajne – podomový predaj, zásielkový obchod.

Veľkoobchod = je medzičlánkom medzi výrobou a maloobchodnou predajňou. Základnou úlohou VO je prekleňovanie rozdielom medzi špecializovanou koncentrovanou výrobou a decentralizovanými spotrebiteľmi reprezentovanými decentralizovanou sieťou maloobchodu, ktorej sortimentná náplň je daná požiadavkami spotrebiteľského dopytu.

Delenie obchodu:

- podľa teritória pôsobenia obchodných P – vnútorný (domáci), zahraničný, medzinárodný, svetový
- podľa del'by práce v obchodnej činnosti – veľkoobchod, maloobchod, sprostredkovatelia
- podľa legálnosti – legálny, čierny, šedý
- podľa sídla v ktorom pôsobí – mestský, vidiecky
- podľa komodity – obchod s potravinárskym T, obchod s nepotravinárskym T

Medzinárodná ekonomická integrácia = proces postupného vzájomného prepojenia, prispôsobovania a zblížovania jednotlivých národných ekonomík ich ekonomických štruktúr, proces prehľbovania, závislosti medzi nimi a postupnej transformácie národných ekonomických štruktúr na novú ekonomickú štruktúru.

Medzinárodný obchod = je výsledkom medzinárodnej del'by práce, zahŕňa medzinárodnú výmenu tovarov a služieb medzi skupinou krajín v rámci medzinárodného ekonomického zoskupenia.

Zahraničný obchod – zapojenie náročného hospodárstva 1 krajiny do medzinárodnej del'by práce s inými krajinami. Zahraničný obchod je súčasťou národného reprodukčného procesu, pričom má pomerne samostatné postavenie. Jeho význam je aj v tom, že sa podieľa na zapájaní národného hospodárstva do medzinárodnej del'by práce.

Rozsah a úroveň zapojenia krajiny do medzinárodnej del'by práce závisí od:

- veľkosti domáceho trhu,
- výrobných možností priemyselných a poľnohospodárskych firiem
- prírodného bohatstva, klimatických podmienok
- iných skutočností

Zahranično-hospodárska politika štátu je súčasťou hospodárskej politiky štátu a tvorí súhrn zásad a opatrení, ktorými štát usmerňuje oblasť zahraničného obchodu.

Základné funkcie ZO:

- **transformačná funkcia** – vplyv ZO na utváranie stavu národnej vnútornej ekonomickej rovnováhy. Podstatou tejto funkcie ZO je v tom, že mení, transformuje štruktúru domácej produkcie na štruktúru žiadúcu v oblasti použitia vo výrobnej i osobnej spotrebe. Transformačné pôsobenie ZO rozširuje varianty uspokojovania potrieb.
- **funkcia rastová** – ide o naplnenie hľadiska ekonómie času výsledkom úspory práci pri zapojení do medzinárodnej del'by práce.

Na špecializáciu výroby pre export vplývajú:

- rozdiely v absolútnej veľkosti vynakladanej práce
- rozdiely vo vybavenosti krajiny jednotlivými výrobnými faktormi
- rozdiely v dosahovanej technike a technológií
- rozdiely v kvalite a kvalifikovanej štruktúre pracovníkov vo výrobe
- ZO môže za istých špecifických podmienok pôsobiť ako **bariéra rastu** domácej ekonomiky.

Keynesovské teórie ZO môžeme zhrnúť takto:

- agregátny dopyt na národný dôchodok aktívna výkonová bilancia zvyšuje národný dôchodok, pasívna bilancia ju znižuje
- dovoz je rastúcou funkciou ND
- vývoz má multiplikačný efekt, pôsobí na rast ND rovnako ako investície
- vývoz vyvoláva dovoz
- investície vyvolávajú dovoz, nie vývoz

Intenzita teritoriálnej a komoditnej štruktúry slovenského ZO

Intenzita ZO každej krajiny úzko súvisí s vývojom a úrovňou HDP.

Veľkosť prírastku agregátneho dopytu, teda národného dôchodku, v dôsledku prírastku vývozu najlepšie môžeme skúmať pomocou multiplikátora vývozu, ktorý udáva, koľkokrát sa zvýši ND, keď sa export zvýši o 1 jednotku.

$$K_z = 1 / (m_{ps} \times m_{pm})$$

m_{ps} – hraničný sklon k úsporám

m_{pm} – hraničný sklon dovozu

Intenzita ZO – vyjadruje stupeň otvorenosti krajiny v oblasti vonkajších ek. vzťahov. Môžeme ju vyjadriť:

- podielom vývozu na HDP
- objemom vývozu v USD na 1 obyvateľa

Teritoriálna štruktúra ZO SR

Teritoriálna orientácia zahraničnoobchodných vzťahov ekonomicky slabších krajín, s malým ekonomickým potenciálom sú ovplyvňované mnohými faktormi:

- zmenami vo svetovom hospodárstve
- zmenami vo svetovej alebo Európskej politike
- politickými zmenami v danej krajine

Teritoriálna orientácia ZO každej krajiny je vlastne výsledkom mnohých činiteľov (podmienky prírodné, surovinové a energetické možnosti, nedostatok domáceho kapitálu...)

V teritoriálnej orientácii sú zahrnuté krátkodobé i výhľadové ciele domácej ekonomiky, ale aj ambície smerovania hospodárskych spoločenských i politicko-vojenských záujmov.

Súčasná teritoriálna štruktúra nášho ZO prešla mnohými zmenami.

Komoditná štruktúra ZO SR

Transformácia SR na trhovú do značnej miery poznačila výrobu vo viacerých odvetviach. Štrukturálne zmeny sa najviac týkajú strojárnských podnikov, špeciálnej výroby atď. Práve v týchto komoditách došlo k značnému zníženiu vývozu a zvýšeniu dovozu.